

**ХУЛОСАИ НИҲОИ ШУРОИ ДИССЕРТАЦИОНИИ 6D.КОА-003
НАЗДИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН АЗ РӮЙИ
ДИССЕРТАЦИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ
ДАРАЧАИ ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМ**

Парвандаи аттестатсионии № ____

Қарори шурои диссертатсионӣ аз 22.06.2023, № 35

Барои сазовор донистани Шафиев Бахтиёр Зиёратшоевич, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пули ва карз.

Диссертатсиия Шафиев Бахтиёр Зиёратшоевич дар мавзуи «Ташаккули механизми бозори қарзҳои ипотекӣ дар шароити муосир (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)» аз рӯи ихтисоси 08.00.07. – Молия, муомилоти пули ва карз санаи 22.06.2023, суратмаҷлиси №35 шурои диссертатсионии 6D.КОА-003 назди Доғишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, Ҳиёбони Рӯдакӣ 17), ки бо фармоиши раиси КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №349 аз 03.12.2021 таъсис ёфтааст, ба химоя қабул карда шудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Шафиев Бахтиёр Зиёратшоевич, санаи таваллуд - 4 апрели соли 1986, соли 2003 ба Доғишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ, факултети математика аз рӯи ихтисоси «Иқтисодиёт ва идоракунӣ дар соҳаи маориф» дохил шуда, онро соли 2008 хатм намудааст.

Солҳои 2008 то 2013 ба ҳайси омӯзгори фанни таълмии «Иқтисоди бозоргонӣ»-и МТУК №37-и н. Муминобод фаъолият кардаст. Аз соли 2013 то инҷониб ба ҳайси асистенти кафедра қабул шуда, сипас муаллими қалони кафедраи молия ва қарзи Доғишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ интихоб гардида, кору фаъолият менамояд. Номбурда дар кафедраи молия ва қарзи ДДҚ ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ба сифати унвонҷӯ ба кори таҳқиқотӣ машғул шудааст.

Диссертатсия дар кафедраи молия ва қарзи Доғишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Нурализода Амрулло Назрullo - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, декани факултети иқтисодиёт ва бизнеси Доғишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон.

Мукарризони расмӣ: Ҳикматов Умедҷон Сафаралиевич - доктори илмҳои иқтисодӣ, муовини аввали Раиси раёсати ЧСП «Спитамен Бонк» ва Қурбонова Фирӯза Алиҷоновна - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи кори бонкии факултети иқтисодии МТД «Доғишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» ба диссертатсия тақризи мусбат доданд.

Муассисаи пешбар: Доғишгоҳи давлатии тиҷоратии Тоҷикистон (ш.Душанбе). Дар тақризи мусбати додашудаи муассиса, ки бо имзоҳои

раиси чаласа - мудири кафедраи молия, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Дустматов Б.М., ташхисгар - мудири кафедраи фаъолияти бонкӣ, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Ҳалимов Л.М., котиби илмии чаласа - номзади илмҳои иқтисодӣ, и.в.дотсент Абдуллоев А.Б. ва имзою муҳри ректори муассиса, доктори илмҳои техникӣ, дотсент Назарзода Ҳайрулло Ҳолназар пешниҳод шудааст, кайд гардидааст, ки диссертатсияи номзадии Шафиев Бахтиер Зиёратшоевич дар мавзуи «Ташаккули механизми бозори карзҳои ипотекӣ дар шароити муосир (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)», ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ пешниҳод шудааст, дар сатҳи зарурӣ илмӣ иҷро гардида, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмии Комиссияи олии аттестаціонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 тасдик карда шудааст, мувоғиқ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пулӣ ва карз мебошад.

Автореферат ва корҳои илмии нашршуда пурра мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамояд.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдик шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд. Интиҳоби муқарризонаи расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи молия, муомилоти пулӣ ва карз буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи баррасишаванда иртибот дорад.

Довталаби дарёғти дараҷаи илмӣ оид ба мавзуи диссертатсия 12 адад мақолаи илмӣ, аз ҷумла дар маҷаллаҳои тақризшаванда 4 мақола ҷоп кардааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзуи диссертатсия 12 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандай Комиссияи олии аттестаціонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмuni диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шаҳсии муаллифро собит менамоянд.

а) **Мақолаҳое, ки дар нашрияҳои тақризшавандай Комиссияи олии аттестаціонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд:**

[1-М]. Шафиев Б.З. Таҳқиқи ҷанбаҳои назариявии карзҳои ипотекӣ дар доираи асосҳои институционалӣ» [Матн] / М.Н.Мирсаидов,Б.З.Шафиев // Паёми Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъияти – Душанбе: «Сино», 2019.-№10. Қисми 2. - С.129-133.

[2-М]. Шафиев Б.З. Ипотека чун омили таконбахши рушди иқтисодиёти минтака [Матн] / Б. З. Шафиев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ – Душанбе: «Сино», 2020.-№7. - С.209-213.

[3-М]. Шафиев Б.З. Таҳлили рушди низоми қарзҳои ипотекӣ дар вилояти Ҳатлон. [Матн] / Б.З.Шафиев // Паёми донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон. – Душанбе, 2020, №1(30). - С.162-167.

[4-М]. Шафиев Б.З. Бозори қарзҳои ипотекӣ: таҳлили вазъ ва самтҳои ташаккули он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / А.Н.Нурализода, Б.З.Шафиев // Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ – Душанбе: «Сино», 2022.-№9 -С.63-71.

б) Маколаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[5-М]. Шафиев Б.З. Ҳавасмандии рафтори ташкилотҳои карзии молиявӣ дар шароити ракобати бозори қарзҳои ипотека дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / А.Н.Нурализода, Б. Шафиев // Конференсияи Ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзуи «Ташаккули бахши молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақши он дар рушди устувори иқтисоди миллий» Бахшида ба рузи молиячиён (17.12.2022) – ДДҚ ба номи А. Рудакӣ ш. Душанбе:«Нашриёти муосир», 2022.- саҳ. 158-167.

[6-М]. Шафиев Б.З. Омӯзиши таҷрибаи хоричии рушди бозори қарзҳои ипотекӣ дар шароити иқтисоди бозоргонӣ. [Матн] / Б. З. Шафиев // Маводи конфронси ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзуи «Вазъи низоми бонкӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи пандемияи коронавирус (COVID-19)» (ДДҚ ба номи А. Рудакӣ, 11 декабря соли 2021, шаҳри Кулоб) - Душанбе: «Нашриёти муосир », 2021. – С. 226-231.

[7-М]. Шафиев Б.З. Ҳусусиятҳои карзи ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Б.З. Шафиев // Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи «Баҳисобгирии муҳосибӣ, таҳлил ва аудит: вазъи муосир ва дурнамои рушд» (Донишкадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмати Тоҷикистон, 31 марта соли 2018, шаҳри Душанбе). - Душанбе, 2018. – С. 206-213.

[8-М]. Шафиев Б.З. Вазъи муосири бозори қарзи ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. [Матн] / Б.З. Шафиев // Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи «Муаммоҳои асосии молиявӣ-қарзӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Донишкадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмати Тоҷикистон, 7 апрели соли 2018, шаҳри Душанбе). - Душанбе, 2018. – С. 239-242.

[9-М]. Шафиев Б.З. Накш ва аҳамияти лоиҳаҳои сармоягузорӣ дар самаранок истифода бурдани заминҳои кишоварзӣ. [Матн] / З. Худойдоров, Н.Б.Комилов, Б.З. Шафиев // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявӣ дар мавзуи «Накш ва аҳамияти

сармоягузорӣ дар рушди иқтисоди миллӣ» (ДДК ба номи А. Рӯдакӣ, 27-28 майи соли 2016, шаҳри Кӯлоб). - Душанбе, 2016. – С.426- 430.

[10-М]. Шафиев Б.З. Тахлили сармогузории рушди саноат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. [Матн] / Б.З. Шафиев, Г.Давлатов // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявӣ дар мавзӯи «Накш ва аҳамияти сармоягузорӣ дар рушди иқтисоди миллӣ» (ДДК ба номи А. Рӯдакӣ, 27-28 майи соли 2016, шаҳри Кӯлоб). - Душанбе, 2016. – С.483.-487.

[11-М]. Шафиев Б.З. Ташаккулёбии иқтидори инноватсионии мактаби олий дар шароити мусир. [Матн] / Б.З. Шафиев. // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ (маҷаллаи илмӣ). 2(10). Душанбе, «Промэкспо», 2018. – С. 147-154.

[12-М]. Шафиев Б.З. Созмони умумиҷаҳонии савдо: масъалаҳои дохилшавӣ ва аҳамияти он барои Ҷумҳурии Тоҷикистон. [Матн] / Мирсаидов М.Н. Б.З. Шафиев. // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ (маҷаллаи илмӣ). 1(14). Душанбе, «Промэкспо», 2016. – С. 155-161

Ба автореферати диссертатсия аз муҳакқиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертационӣ ворид шудаанд:

1. Бобоҷонов Даврон Дадаҷонович - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, муовини ректор оид ба робитаҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии ҳуқук, бизнес ва сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо чунин эродҳо:

а) Муаллиф зимни таҳқиқот инфрасоҳтори бозори қарзҳои ипотекӣ якчанд макомотҳои давлатиро нишон додааст, ки инфрасоҳтори бозори қарзҳои ипотекиро танзим мекунад, аммо вазифаҳои танзимкунандай бозори қарзҳои ипотекӣ аз тарафи макомотҳои давлатии номбаргардида норавшан аст;

б) Бисёр ба маврид мебуд агар муаллиф дар кори диссертационии худ назарпусиро миёни аҳолӣ оиди пешниҳоди қарзҳои ипотекӣ мегузаронид ва натиҷаи ин назарпусиро дар автореферат ҷой мекард;

2. Ҷумъаев Баҳовиддин - доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент, мудири кафедраи иқтисодиёти ҷаҳони Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Ҷумҳурии Тоҷикистон низ мусбат буда, дар он ба автореферати диссертатсия ду эрод гирифта шудааст:

а) Дар қисмати назариявии автореферата диссертатсия мавқъи муаллиф дар мавриди шарҳи моҳияти қарзҳои ипотекӣ норавшан бокӣ мондааст;

б) Дар автореферат афзалиятноки таҷрибаи рушди бозори қарзҳои ипотекии кишварҳои ҳориҷӣ, ки барои Ҷумҳурии Тоҷикистон кобили татбик аст, дақик муқаррар карда нашудааст.

3) Олимов Саъди Ибодуллоевич - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи менечменти Академияи идорақунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дастовардҳои довталаб ва аҳамияти кори таҳкики ўтақид гардида, дар он ба барҳе аз камбузидҳо ишора шудааст:

а) Хубтар мешуд, агар муаллиф пешниҳоди зеринро ба назари эътибор мегирифт: расми 4-и дар автореферат овардашударо (сах.22), ки сухан сари масъалаи ҳавасмандии рафтори ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар шароити ракобати бозори қарзҳои ипотекӣ боз ҳам чуқурттар мавриди таҳлил қарор медод;

б) Ҳангоми таҳлилҳои ҷадвалҳо ва диаграммаҳои дар автореферат таҳлилшуда мавқеи муаллиф кам дида мешавад.

4) Джалоев З.М. - номзади илмҳои иқтисодӣ, мудири кафедраи фаъолияти бонкӣ Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Ҳусрав ҷунин эродҳо дарҷ шудаанд:

1) Муаллиф дар саҳифаи 20 автореферат ҷадвали 4. - Қарзҳои ипотекии додаи ташкилотҳои қарзии молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 таҳлил кардааст, аммо ташкилотҳои амонатии қарзии хурде, ки ба додани қарзҳои ипотекӣ машғул ҳастанд аз мадди назари таҳлил дур мондаанд;

2) Дар матни автореферат баъзе ҳатогиҳои техникӣ дида мешавад. Аммо мукарриз дар ҷамъбаст ишора месозад, ки камбузидҳои овардашуда на он қадар ҷиддӣ буда, арзиши назариявию методологӣ ва амалию илмии диссертатсияро паст намекунанд.

Шурӯи диссертационӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро қардани таҳқиқоти илмӣ:

- **коркард қарда шудааст:** тавзехи моҳият, принципҳо ва ҳусусиятҳои қарзҳои ипотекӣ ҳамчун механизми банақшагирии сармояи қарзӣ ва шакли қарз бо гарави амволи ғайриманқул ва самаранокии гирдоварии воситаҳои пулӣ дар мазмуни нав коркард қарда шудааст;

- **пешниҳод гардидааст:** асосҳои илмии бозори қарзҳои ипотекӣ ва таъсири он ба бахши воеии иқтисодиёт ҳамчун имконияти назарраси сармоягузорӣ ва такрористехсол бо назардошти омузиши таҷрибаи ҳориҷии мамолики дар самти рушди бозори қарзҳои ипотекӣ пешрафта муайян ва пешниҳод гардидааст.

- **исбот шудааст,** ки ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то ҳол таваҷҷуҳи аҳолиро барои гирифтани қарзҳои ипотекӣ пурра ба даст наовардаанд, зоро фоизҳои қарзҳо аз ҳад баланд ва муҳлати додани қарзҳои ипотекӣ солҳои камро дар бар мегирад. Таҷрибаи кишварҳои ҳориҷӣ далолат аз он медиҳанд, ки қарзи ипотекӣ аз хисоби сарчашмаҳои арzonу дарозмуддат пешниҳод қарда мешавад, вале, мутаассифона, ҷунин имкониятро аксари ташкилотҳои қарзии молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон надоранд. Бозори қарзҳои ипотекӣ низ на ҷандон фаъол буда, механизми ҳамгироӣ ва инфрасоҳтори он пурра ташаккул наёфтааст.

- асоснок карда шудааст, ки заманаи воситаҳои ташаккули бозори қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ин: омузиши амиқи равиҷӯҳои буҷетӣ ва бозорӣ дар рушди қарзҳои ипотекӣ; ҷалби субъектҳои фаъоли бозори қарзҳои ипотекӣ бо иштироқи давлат дар бобати ин масъала таҳияи барномаҳо, лоиҳаҳо ва амалисозии он; истифодаи ҳаматарафаи низоми воситаҳои молиявию қарзӣ; ташаккули модели самаранокии рушди қарзҳои ипотекӣ; ҳавасмандгардонӣ ва дастгирии соҳтмони манзил; баланд бардоштани дастрасии қарзҳои ипотекӣ бо назардошти ҷалби захираҳои молиявӣ.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот бо инҳо асоснок карда шудааст:

- исбот карда шудааст, ки дар илми иқтисодиёти ватани то қунун доир ба масъалаи бозори қарзҳои ипотекӣ дар шароити муосир аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ таҳқиқоти мукаммал анҷом дода нашудааст. Дар диссертасияи мазкур барои фароҳам овардани заманаи асосҳои назариявӣ-услубии ташаккули механизми бозори қарзҳои ипотекӣ коркардҳои муаллифӣ таҳия карда шудаанд;

- усулҳои муосири умумиилмӣ, ба монанди синтез, индуksия ва дедуксия, методҳои таҳлили муқонсавӣ, моделсозии математикӣ, абстрактӣ-мантиқӣ, иқтисодӣ-оморӣ ва тасвирҳои графикӣ ва ғайраҳо дар диссертасия истифода шудаанд. Истифодаи методҳои зикршуда самаранокӣ ва асоснокии натиҷаҳо, хулосаҳо ва пешниҳодҳои илмиро таъмин намуданд.

- баён шудани такмили механизми танзими давлатии ташаккули бозори қарзҳои ипотекӣ аз рӯйи самтҳои иқтисодӣ ва ташкилӣ – ҳуқуқӣ пешниҳод гардида, соҳтори ташаккули вазифаҳои қарздиҳии ипотекӣ дар иҷрои пайдарпайи афзалияти онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда шуд;

- ошкор карда шудааст, ки бо истифода аз модели авторегрессионӣ дурнамои рушди қарздиҳии ипотекӣ дар пасманзари ҳалли мушкилоти сиёсати давлатии манзил барои давраи то соли 2030 пешгӯи гардида. муҳим дониста шудааст, ки қарздиҳии ипотекӣ бояд ҳамчун механизми расидан ба ҳалли масъалаҳои манзил баррасӣ карда шавад;

- натиҷаҳои илмӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои диссертасионии пешниҳодшударо метавон дар самти ташаккули механизми бозори қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурд. Инчунин, тавсияҳои асосии методологӣ ва амалӣ, ҳалли масъалаҳои ташкилӣ - иқтисодӣ имкон медиҳанд, ки масъалаҳои дарёфти манзил ва рушди қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи баландтар бардошта шавад;

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад:

-коркард ва чорӣ карда шуд: натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсияи номзади дар фаъолияти МДТ «Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ» (маълумотномаи №65 аз 18.04.2022) ва ЧСП «Бонки Рушди Тоҷикистон» (маълумотномаи №154 аз 22.04.2022) истифода шудаанд;

-ошкор карда шудааст, ки таъсири бозори қарзҳои ипотекӣ ба бахши воқеи иқтисодиёт аз ҳисоби маҷмӯи муносибатҳои иқтисодӣ, ки амалҳои субъектҳои асосии бозори қарзҳои ипотекиро ба миён меоранд, сурат мегирад;

-таҳия карда шуд: нақшай SWOT - таҳлили вазъи қарздиҳии ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шуд, ки аз тарафҳои заиф, қавӣ, имконият ва хатарҳо иборат аст. Дар натиҷаи таҳлили SWOT омилҳои мусоид ва номусоид муайян карда шуданд, ки метавонад ба рушди қарздиҳии ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон («имкониятҳо» ва «таҳдидҳо») таъсир расонанд;

-муаррифӣ карда шуд: нақшай инфрасоҳтори бозори қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо алоқамандӣ ба бозори манзил, бозори сугурта ва мақомоти танзимкунандай фаъолияти онҳо муаррифӣ гардида, кайд карда шуд, ки субъектҳои бозори қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба динамикаи бозори қарзҳои ипотекӣ дар маҷмӯъ таъсири мустаким доранд ва инчунин, вазъи кунуни ин соҳаро инъикос мекунанд.

асоснок карда шуд, ки дастгирии ҳавасмандии рафтори ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар бозори рақобат барои ташаккули захираҳои қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зарурати воқеӣ дорад;

муайян карда шуд, ки самаранокии истифодаи қарзҳои ипотекӣ ва ташаккули бозори он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад ҳамчун ҳавасмандкуни ҷараёни тақрористехсолӣ дар иқтисодиёт хизмат кунад; ба сифати манбаи сармоягузорӣ маҷмӯи соҳтмонро ба вучӯд оварда, соҳаҳои алоқаманд дар ҷараёни ягонаи соҳтан ва фурӯши амволи ғайриманқулро ҷалб намуда, ҳамчун ташаккули самаранокӣ дар рушди иқтисодӣ баромад кунад; дар таҷдиди васеи захираҳои меҳнатӣ таъсир расонида, ба шуғл майл кунонидани захираҳои меҳнатӣ ва истифодаи онҳоро таъмин созад; маблағҳои шаҳрвандон ва соҳибкоронро дар гардиши иқтисодии давлат ҷалб намуда, мақсаднокии истифодаи онҳоро таъмин созад; мустаҳкамии низоми молиявию қарзиро дар сатҳи давлат таъмин намояд; ба эҳё ва рушди бахши воқеи иқтисодиёт мусоидат намуда, дар маҷмӯъ вазъи иқтисоди миллиро устувор гардонад; фаъолнокии сармоягузорӣ дар иқтисодиётро тавассути ҷалби маблағҳо бо истифодаи механизмҳои ипотека баланд бардорад;

Баррасии эътиимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон дод, ки:

- назарияи таҳқиқ дар асоси асаҳрои намояндагони мактабҳои илмии иқтисодиёт, таҳқиқоти донишмандони ватанӣ ва хориҷӣ дар самти қарзҳои ипотекӣ, ташаккули механизми бозори қарзҳои ипотекӣ, санадҳои

меъёрию қонунгузории низоми бонкии Чумхурии Тоҷикистон (қонунҳо, қарору амрҳои раиси Бонки милии Тоҷикистон ва қонунгузории ҳокимияти давлатӣ) ташкил медиҳанд.

- **ғояи** таҳқикотро барномаву стратегияҳои давлатӣ, дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, маводҳои конференсияҳои гуногун, маводи таҳлилӣ ва тадқикотӣ, санадҳои меъёрию ҳуқуқии Чумхурии Тоҷикистон, қарорҳои Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон, санадҳои Бонки милии Тоҷикистон ва дигар бонку ташкилотҳои қарзии молиявӣ, маводҳои расмии Агентии омори назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон, инчунин, маълумоти Вазорати рушди иқтисод ва савдои назди Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон ва ҳисботи солонаи мақомотҳои давлатӣ ва ташкилотҳои қарзии молиявӣ ташкил доданд;

- **аслият ва навгониҳои** натиҷаи таҳқикот дар омузиши асосҳои назариявӣ-услубии қарзҳои ипотекӣ ва пешниҳоду тавсияҳо оид ба самтҳои асосии ташаккули механизми танзими давлатии бозори қарзҳои ипотекӣ дар Чумхурии Тоҷикистон зоҳир мегардад;

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқикот:

- **ҳамаи марҳилаҳо** ҷанбаҳои назариявӣ ва ташкилию методии ташаккули бозори қарзҳои ипотекӣ дар Чумхурии Тоҷикистон таҳқиқ карда шуда, такмили механизми танзими давлатии ташаккули бозори қарзҳои ипотекӣ аз рӯйи самтҳои иқтисодӣ ва ташкилӣ-ҳуқуқӣ пешниҳод гардида, соҳтори ташаккули вазифаҳои қарзиҳии ипотекӣ дар иҷрои пайдарпайи афзалияти онҳо дар Чумхурии Тоҷикистон пешниҳод карда шудааст.

- **мукаррароти** ҳусусияти услубӣ ва амалии кор дар ҷараёни таҳқикот таҳияшуда дар раванди эҷоди навовариҳо истифода шуданд. Инчунин, дар ҷараёни таълими факултетҳои молиявию иқтисодӣ ва иқтисод ва идораи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ҳангоми хондани дарсхои лексионию гузаронидани машғулиятҳои амалӣ аз фанҳои «Назарияи молия», «Молия ва қарз» ва «Пул, қарз, бонк» мавриди истифода қарор гирифтаанд.

- **натиҷаҳои алоҳидан** таҳқикоти диссертатсияи номзадӣ дар таҳияи барномаҳои стратегӣ ва татбиқи дурнамои сиёсати пулию қарзӣ, метавонанд мавриди истифодаи васеъ қарор дода шаванд.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Мазмуни асосии диссертатсия аз тарафи муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ ва маводи конференсияҳои илмии назариявӣ ва амалии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ДБССТ (собиқ Донишкадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмати Тоҷикистон), Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба

номи Абуабдуллоҳи Рудакӣ тарики мақолаву маърӯзаҳо нашру муҳокима гардида, баҳои мусбат гирифтаанд, ки бо санадҳои татбикӣ тасдик шуданд.

Интишорот аз рӯи мавзуи диссертатсия. Аз рӯи мавзуи диссертатсия 12 мақолаи илмӣ, аз он ҷумла, 4 мақола дар нашрияҳои илмие, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестаціонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия шудааст, бо нишондоди 4,6 ч.ч. (3,62 ч.ч. аз муаллиф) нашр гардидаанд.

Унвонҷу дар муайян намудани асосҳои назариявӣ-услубии қарзҳои ипотекӣ, инфрасоҳтори бозори қарзҳои ипотекӣ, ташаккули механизми танзими давлатии бозори қарзҳои ипотекӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, пешниҳоди маълумот ва пешфарзҳо барои таҳқиқоти баъдӣ, интихоби мавод ва интишори натиҷаҳои таҳқиқот дастовардҳои қобили таваҷҷӯҳ дорад.

Дар маълиси шурои диссертационии 6D.KOA-003 аз санаи 22 июни соли 2023 қарори сазовор донистани Шафиев Бахтиёр Зиёратшоевич бо дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07. – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздихии пинҳонӣ дар шурои диссертационӣ 14 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм 5 нафар аз рӯи диссертатсияи баррасишаванда.

Аз 14 нафар ҳайати иштирокнамудаи умумии шурои овоз доданд: тарафдор - 14, мукобил - нест, бетараф – нест, бюллетенҳои беътибор – нест.

Раиси шурои диссертационӣ,
д.и.и., профессор

Хушваҳтзода Қ.Ҳ.

Котиби илмии шурои
диссертационӣ, д.и.и., дотсент

Курбонов А.Қ.

22 июни соли 2023